

מסורת הש"ס

היה נוטל פרק שלישי סוטה

כא.

עין משפט גר מצוה

בב א מיי פ"א מהל' ת"מ הל"ב א פ"ג מהל' סוטה הלכה כ' סמוך עין יע טושי"ע י"ד סמוך רמו ספק :
בב ב מיי פ"ג מהל' סוטה הלכה כ' :

תוספות שאגין

דלא מפיק דינא עליה ואין ממחרן מן השמים לפקוד עונותיהם עליהם בעולם הזה אבל בישראל ממחרן ליפטר בעולם הזה ומדקדקין אחריהם. אלא מעתה דואג ואחיתופל כו' אמאי לא מנין עלייהו מנין לא דוקא אלא ר"ל אמאי לא דרשו דואג ואחיתופל הכי לא דרפו בטר דוד מאי דרשו וכי. נראה דל"ג דואג שריו על משה בת שבט קיימין הכא הדואג מת כבר ועברו ימים רבים כדאמר בחלק דואג ואחיתופל לא ראו זה את זה שדואג היה בימי שבת ואחיתופל בימי דוד ואל שבט היה בת אליעם והוא היה בת אחיתופל כדכתיב בפרק וכן מוכח (כרי' בן מומי) ולא מצונו שפשה דוד רק בדבר אוריה החתי וקרא דלא יהיה כך ערות דבר איירי בעוה ממש. היינו כמשה בת שבט לפי ל"ג דואג ואי"ג שכתוב בכל הספרים אלא (בי) אחיתופל לכי. ולא כשמוען אחי עוריה תנא הוא ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא ומפרנסו כדי שיהלוק בכות למודו של שמוען לכך נקרא על שם עוריה אחיו. וכן ר' יוחנן למד על ידי נשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה תוך עוני כדאמר ביהמ"א (ב) כשיהיה שנאמר ושם רשעים ירקב ואומר פי' ר"ג שפי' ושבתא דהרי שבנא הוא שבנא הסופר צדיק היה כדכתיב לך בא אל הסוכן הזה ואל שבנא אשר על הבית. וכתבי' ויצא אל אליקים אשר על הבית ושבתא הסופר כשיצאו אל רבשקא. אלמא אחר היה שבימי שבנא הראשון לא היה אליקים על הבית. ומיהו אומר ה"ר אלחנן אשכנזי הראשון ושבתא אשר על הבית אחד היה והוא דכתיב אליקים אשר על הבית היינו שסופר היה על הבית.

(א) ל"ל ושבתא ואל' מהל' סוטה רשע היה ואל' מסקינן בשמיה וכו' ואומר ר"י דמרי שננא הו' וכו'.

מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצול' לא מצלא. ומימה מאי האי דקמיה צברייתא תלה את המצוה בנר מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מגינה כלל אי מן הפורענות מגינה לעולם ותורה נמי למה תלאה הכתוב צאור משום דמגינה לעולם אי מן הפורענות מצוה נמי מגנא לעולם ואי (ו) מיצר הרע דמנלא הא לא מנלא אלא לפי שעה:

זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. מימה והיך ניולו מכוון והאל לא ניולו מיצר הרע צעידנא דלא עסיק צמורה ו"ל סמס תלמיד חכם תורתו אומנתו ועוסק זה ומהרר כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה: **והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה.** מימה והא אמר לעיל בין לרצ יוסף בין לרצא מצוה אגוני מנגא מן הפורענות אפילו צעידנא דלא עסיק זה ועבירה מכבה מצוה לאו מלהגין מן היסורין קאמר אלא מליטול שכל לעמיד לצא כמו שפרכי"י: פן

בהתהלך תנחה אותך זו העוה"י בשכבך תשמור עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה ומתירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן (ה) הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך. כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטיין ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם ד"א עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה שנאמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה א"ר יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מנגא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצול' לא מצלא תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מנגא ומצלא מתקוף לה (א) רבה אלא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקי בתורה אמאי לא הגינה עלייהו אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מנגא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצול' לא מצלא מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצול' לא מצלא רבינא אמר לעולם זכות תורה ודקאמרת אינה מצווה ועושה נהי דפקודי לא מפקא באגרא (ו) דמקרין ומתינין בנייהו ונטרין להו לגברייהו עד דאתו מבי מדרשא מי לא פלגאן בהדייהו מאי פרשת דרכים א"ר חסדא זה ת"ח ויום מיתה רב נתמן בר יצחק אמר זה ת"ח ויראת חטא מר זוטרא אמר זה ת"ח דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא ד"א עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה א"ר יוסף דרשיה רבי מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיני (ו) ואילמלא דרשוה דואג ואחיתופל הכי לא דרפו בטר דוד דכתיב (א) לאמר אלהים עזבו וגו' מאי דרשו (א) ולא יראה כך ערות דבר וגו' והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה מאי בוז יבוזו לו אמר עולא לא כשמוען אחי עוריה ולא כר' יוחנן דבי נשיאה אלא כהלל שבנא דכי אתא רב דימי אמר הלל ושבתא אחי הוה הלל עסק בתורה שבנא אשר עבר עיסקא לסוף א"ל תא נערוב וליפלוג יצתה בת קול ואמרה אם יתן איש את כל הון ביתו וגו': אומר

ולא שעוסקת צמורה אלא שטורחת צננה וצעלה שיעסקו: **דמקריאן ומסניאן.** שטורחות על צניהן להצואן לזית הספר לקרוא מקרא ולשנות משנה: **ונטרו לגזרייהו.** וממתינות לצעליהן שיואלין לעיר אחרת ללמוד תורה: **מאי פרשם דרכים דרכים** דהא אצוקה היינו מצוה השחר היינו מצוה אלא פרשת דרכים מאי פרשם דרכים חכם ציום מומו וידע שלא פירש לפרוק מעליו עול מורה: **ויירא חטא.** זכה ליראת חטא אחר שזכה לתורה ניצל מכוון שהמורה מלמדתו דברי מצוה ודברי איסור וממה שהוא לרצן לפרוש ויראת חטא מונוע מלרדוף אחרי יצרו: **דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא.** וה"ק עלה עמוד השחר ניולו מן החיה כו' זכה לתורה ניולו מיה"ר ומן החטא ועדיין אינו יודע צאור דרך מהלך אס וזכה שישיעורו מן השמים להתקבל דבריו צין תצויה להורות כהלכה ומשפט הגיע לפרשת דרכים כלומר זכה לכך ניולו מכולם: **לאמר אלהים עזבו.** כך היו אומרים עליו אלהים עזבו שצא על אשת איש ואין אנו נענשין עליו רדפו ותפסוהו כי אין מניל אין לו זכות שילינו שהעבירה כזמה וזמיתו: **לא יראה צד.** עבירה ואס יראה וצד מאחריו: **שמעון אחי עוריה.** תנא הוא במשנה קמיתא דזמיה ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיהלוק בזכות למודו של שמוען לכך הוא נקרא על שם עוריה אחיו. וכן ר' יוחנן למד ע"י הש"ס מהי' מפרנסו: **הלל עסק צמורה.** מתוך עוני רצ כדמפרש במס' שו"ע (דף לה): לומדה

הן סהוי ארכל לשוטיך. ולא תהא אורך זמן לשלומך שלא יצאו עליך הפורענות. וכן עשה נבוכדנצר היה מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו לריכין מונוגות ומפרנסס ואף דניאל כשהשיאו עצה זו לכך נמכרין שראה את ישראל בגולה מחורין על הפתחים: **וכפיז כולא מטא.** כל הפורענות הגיע על נבוכדנצר: **לקס ירחין פרי עשר.** אלמא תלה לו הזכות י"ב חג: **מנתי דקמני ג' שנים** ר' ישמעאל היא: **ואשכח קרא דאמר ופני.** שונה בהארכת זמן כלומר מקרא כמזב שהקב"ה מאריך זמן עד ג' פעמים הלך הו' להו ג' שנים: **דלא מפיק דינא עלייהו.** אין ממחרין מן השמים לפקוד עונותם עליהם בעולם הזה. אלא מיראל ממחרין ליפטר בעוה"י ומדקדקין אחריהם: **זכות דמאי.** מגינה כל כך: **זכות דתורה.** שהיתה עוסקת צמורה: **הא לא מפקא.** דכתיב ולמדתם אותם את בניכם (דברים יב) ולא את צמותם וכיון דאינה מצווה אין שוכה גדול כמנוה ועושה: היא **האי.** תולו בעוה"י וזכות: **פחיתו.** גומות: **נודמנה לו אבוקה של אור.** כך זכה לקיים מצוה ניצל ממקלט פורעניות: **ועדיין מפייסא מחיה רעה ומן הליסטיין.** שדרכן לילך צלילה פן יפגעו בו דכתיב משת חושך ויהי לילה בו תרמוש כל חימו יער (תהי קד): **הגיע עמוד השחר.** ואף כלא זכה לתורה ניצל מן החטא ומן היסורין: **ועדיין אינו יודע כו'.** שמה יכפנו יצרו ליצטל וישע עליו ישה"ר ופורענות: **הגיע לפרשת דרכים.** ושם הכיר את דרכו. ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא פירש מן התורה עד יום מותו ניצל מכוון והכי מפרש לה לקמיה: **עבירה מכבה.** שחר מצוה: **ואין עבירה מכבה.** שחר מי עסקת צמורה קודם לכן. אלמא מצוה לא מנגא כולי האי: **לכבוד את האהבה.** זו תורה דכתיב (ש"ר ב) הביאני אל בית היין ודגלו עלי האהבה. יין סודי: **אמר רב יוסף.** לעולם מגינה על היסורין הרבה ומאי אינה מגינה על קאמרי' ת"ק מן החטא שלא יתקפנו יה"ר קאמר: **מצוה צעידנא דעסיק בה.** והיינו לפי שעה דאמר מנגא מן היסורין ומנלא מיה"ר שלא יכילנו לחטא: **צעידנא דלא עסיק בה.** משגמרת"ה המצוה ואינו עוסק בה אגוני מנגא מן הפורענות אצול' לא מנלא. ודקמיה צברייתא עבירה מכבה מצוה לאו מלהגין מן היסורין קאמר אלא מליטול שכל לעמיד: **אמאי לא סגיין עליהן.** מיצר הרע שהחטיאם ועשאם רשעים גמורים כלומר אמאי לא תצליהו מן העבירות: **לעולם זכות דתורה.** ולא שעוסקת צמורה אלא שטורחת צננה וצעלה שיעסקו: **דמקריאן ומסניאן.** שטורחות על צניהן להצואן לזית הספר לקרוא מקרא ולשנות משנה: **ונטרו לגזרייהו.** וממתינות לצעליהן שיואלין לעיר אחרת ללמוד תורה: **מאי פרשם דרכים דרכים** דהא אצוקה היינו מצוה השחר היינו מצוה אלא פרשת דרכים מאי פרשם דרכים חכם ציום מומו וידע שלא פירש לפרוק מעליו עול מורה: **ויירא חטא.** זכה ליראת חטא אחר שזכה לתורה ניצל מכוון שהמורה מלמדתו דברי מצוה ודברי איסור וממה שהוא לרצן לפרוש ויראת חטא מונוע מלרדוף אחרי יצרו: **דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא.** וה"ק עלה עמוד השחר ניולו מן החיה כו' זכה לתורה ניולו מיה"ר ומן החטא ועדיין אינו יודע צאור דרך מהלך אס וזכה שישיעורו מן השמים להתקבל דבריו צין תצויה להורות כהלכה ומשפט הגיע לפרשת דרכים כלומר זכה לכך ניולו מכולם: **לאמר אלהים עזבו.** כך היו אומרים עליו אלהים עזבו שצא על אשת איש ואין אנו נענשין עליו רדפו ותפסוהו כי אין מניל אין לו זכות שילינו שהעבירה כזמה וזמיתו: **לא יראה צד.** עבירה ואס יראה וצד מאחריו: **שמעון אחי עוריה.** תנא הוא במשנה קמיתא דזמיה ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיהלוק בזכות למודו של שמוען לכך הוא נקרא על שם עוריה אחיו. וכן ר' יוחנן למד ע"י הש"ס מהי' מפרנסו: **הלל עסק צמורה.** מתוך עוני רצ כדמפרש במס' שו"ע (דף לה): לומדה

(א) ל"ל ושבתא ואל' מהל' סוטה רשע היה ואל' מסקינן בשמיה וכו' ואומר ר"י דמרי שננא הו' וכו'.

ולא שעוסקת צמורה אלא שטורחת צננה וצעלה שיעסקו: **דמקריאן ומסניאן.** שטורחות על צניהן להצואן לזית הספר לקרוא מקרא ולשנות משנה: **ונטרו לגזרייהו.** וממתינות לצעליהן שיואלין לעיר אחרת ללמוד תורה: **מאי פרשם דרכים דרכים** דהא אצוקה היינו מצוה השחר היינו מצוה אלא פרשת דרכים מאי פרשם דרכים חכם ציום מומו וידע שלא פירש לפרוק מעליו עול מורה: **ויירא חטא.** זכה ליראת חטא אחר שזכה לתורה ניצל מכוון שהמורה מלמדתו דברי מצוה ודברי איסור וממה שהוא לרצן לפרוש ויראת חטא מונוע מלרדוף אחרי יצרו: **דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא.** וה"ק עלה עמוד השחר ניולו מן החיה כו' זכה לתורה ניולו מיה"ר ומן החטא ועדיין אינו יודע צאור דרך מהלך אס וזכה שישיעורו מן השמים להתקבל דבריו צין תצויה להורות כהלכה ומשפט הגיע לפרשת דרכים כלומר זכה לכך ניולו מכולם: **לאמר אלהים עזבו.** כך היו אומרים עליו אלהים עזבו שצא על אשת איש ואין אנו נענשין עליו רדפו ותפסוהו כי אין מניל אין לו זכות שילינו שהעבירה כזמה וזמיתו: **לא יראה צד.** עבירה ואס יראה וצד מאחריו: **שמעון אחי עוריה.** תנא הוא במשנה קמיתא דזמיה ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיהלוק בזכות למודו של שמוען לכך הוא נקרא על שם עוריה אחיו. וכן ר' יוחנן למד ע"י הש"ס מהי' מפרנסו: **הלל עסק צמורה.** מתוך עוני רצ כדמפרש במס' שו"ע (דף לה): לומדה